

Hyvinvointialueiden yksityisten palveluntuottajien valvonta

Mitä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta on ja miten se tehdään?
Webinaari 29.3.2023

Lakimies Heli Kajava/PSAVI/POL

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu 1.1.2023 lukien

- Hyvinvointialueet (HVA:t) ja Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymä vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä alueensa asukkailleen
- Järjestämisvastuuseen sisältyy
 - Lailla säädettyjen tehtävien hoitaminen
 - Asukkaiden laissa säädettyjen oikeuksien toteutuminen
 - Palvelukokonaisuuksien yhteensovittaminen
 - Vastuu asiakkaan palveluketjusta myös silloin, kun osa palvelusta järjestettäisiin muun HVA:n tai yksityisen palveluntuottajan toimesta
- Järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden
 - yhdenvertainen saatavuus
 - tarpeen, määrän ja laadun määrittelemine
 - tuottamistavan valinta
 - tuottamisen ohjaus ja valvonta
 - viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen (julkisen vallan käyttö)

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu 1.1.2023 lukien

- HVA:n on kyettävä vastaamaan asukkaiden palvelutarpeen mukaisesta Sote-palveluiden saatavuudesta kaikissa tilanteissa
- HVA:lla oltava riittävä järjestämisvastuun edellyttämä oma palvelutuotanto
- HVA voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle tai useampien hyvinvointialueiden tehtäviä koota yhdelle tai useammalle hyvinvointialueelle esim. laadun ja saatavuuden parantamiseksi
- HVA:n tulee ottaa hallintosääntönsä (ks. HVA-laki 10 §, 95-96 §) ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimukseen HVA:n järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

HVA:N omavalvonnin ensisijaisuus

- Valvonnan painopiste siirtynyt operatiivisen toiminnan osalta HVA:lle palvelujenjärjestäjätaholle
- Omavalvonta – HVA:n on ohjattava ja valvottava järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, ostopalvelutuotantoa, ostopalveluntuottajia ja näiden alihankkijoita
- HVA:n ja yksityisen palveluntuottajan on
 - Varmistettava tehtävien lainmukainen hoitaminen ja tehtyjen sopimusten noudattaminen
 - Erityisesti varmistettava palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus
 - Omavalvontaohjelma ja siihen liittyvät suunnitelmat
- HVA:n ohjattava ja valvottava yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita JATKUVASTI palveluja tuottaessa

Palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta (Sote-järjestämislain 3 luku)

- Edellytykset palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta (12§)
- Vuokratyövoiman ja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavan työvoiman käyttö (13§)
- Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset (14§) mm.:
 - Täytettävä yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) säädetyt edellytykset
 - Riittävä osaaminen, toiminnan edellyttämä sote-ammattihenkilöstö ja muut riittävät toimintaedellytykset
 - Riittävä vakavaraisuus, jotta pystyy huolehtimaan toiminnasta, sen jatkuvuudesta ja lakisääteisten velvollisuuksiensa täyttämisestä
 - Vastuhenkilö/-t ja heidän tehtävät
 - Varmistettava, ettei yksityisen palveluntuottajan aikaisemmassa toiminnassa ole todettu vakavia tai toistuvia puutteita asiakas- ja potilasturvallisuudessa viimeisen 3 v aikana tai jos tällaisia puutteita on ollut, valvontaviranomaisen aikaisemmat huomautukset ja määräykset ovat johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen ja epäkohtien korjaamiseen
 - Palveluntuottaja ei saa olla konkurssissa. Jos palveluntuottaja on yksityinen henkilö, hänen oltava täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuutensa saa olla rajoitettu eikä hän saa olla liiketoimintakiellossa.
 - HOX! Palveluntuottajaa koskevia vaatimuksia sovelletaan myös yksityisen palveluntuottajan alihankkijaan

Palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta (Sote-järjestämislain 3 luku) ..

- Hankittavien palvelujen sopimusehdot ja varautuminen sopimuksen päättymiseen (15§)
 - HVA:n varmistettava, että se pystyy huolehtimaan 8 §:ssä säädetyistä vastuistaan ja palvelutoiminnan jatkuvuudesta sopimuksen voimassa ollessa ja sen päättyessä sekä mahdollisissa sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteissa, muissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa
 - Sopimuksen sisällössä ainakin sovittavat asiat (mm. hankittavien palvelujen sisältö, määrä ja laadun toteuttamisesta, käytännön järjestelyistä, joilla hyvinvointialue huolehtii järjestämisvastuuseensa kuuluvasta ohjauksesta ja valvonnasta, yksityisen palveluntuottajan vakavavaraisuuden ehdoista, mahdollisten alihankkijoiden käyttämisen menettelystä ja miten hva antaa hyväksyntä alihankkijoiden käyttämiseen, varautumisesta häiriö- ja poikkeustilanteisiin, sopimuksen irtisanominen ja purkaminen, sopimuksen päättymiseen ja sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteisiin liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta)
- Yksityisen palveluntuottajan alihankinta (17§),
 - mm. yksityinen palveluntuottaja velvollinen huolehtimaan siitä, että alihankkijan tuottamat palvelut vastaavat lainsäädännön vaatimuksia ja sitä, mitä hva edellyttää yksityiseltä palveluntuottajalta sekä siitä, että alihankkija noudattaa hyvinvointialueen ohjeita.

Hyvinvointialueen tuottamista koskeva vastuu ja sen valvonta

- Hyvinvointialue on vastuussa sote-palvelujen järjestämisestä alueellaan ja vastaa ensisijaisesti palvelujen valvonnasta ja ohjauksesta (HVA-L 7 § ja 10 §)
 - HVA ohjaa ja valvoo jatkuvasti järjestämisvastuulleen kuuluvaa palvelutuotantoa (omaa toimintaansa, ostopalvelutuottajiaan ja näiden alihankkijoita) (7 §, 1 mom)
 - HVA:n on varmistettava, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset (10 §, 1 mom)
 - HVA:lla on oikeus saada palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja tarkastaa palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita (10 §, 2 mom), pl. pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.
 - Tarkastukseen sovelletaan muutoin hallintolain 39 §:ää mm.
 - Ilmoitusvelvollisuus tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista.
 - Tarkastuksen kuluessa, mikäli mahdollista, kerrottava asianosaiselle tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä.
 - Tarkastus toteutettava aiheuttamatta kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa
 - Tarkastuksesta viipymättä laadittava kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan keskeiset havainnot
 - Tarkastuskertomus annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle

HVA:n ohjaus- ja valvontavelvollisuus (sote-järjestämislain 41 §)

- Jos ilmenee mahdollisia epäkohtia tai puutteita, HVA:n on ohjattava yksityistä palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyydettyä yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä asettamassaan riittävässä määräajassa.
- Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä HVA:n on vaadittava niiden korjaamista asettamassaan riittävässä määräajassa. Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, HVA:n on vaadittava niiden välitöntä korjaamista.
- Jollei yksityinen palveluntuottaja tai tämän alihankkija korjaa epäkohtia tai puutteita HVA:n asettamassa määräajassa, HVA:n on tarvittaessa ryhdyttävä 15 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin korvauksen alentamiseksi tai sen maksamisesta pidättymiseksi. Jos rikkomukset ovat olennaisia tai toistuvia, HVA:n on ryhdyttävä toimenpiteisiin sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi.

Valvontayhteistyö hyvinvointialueiden ja valvontaviranomaisten välillä (sote-järjestämislain 44§)

- Aluehallintovirastoilla ja Valviralla on edelleen vastuu ja toimivalta valvoa sote-palveluita ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta
- Valvontaviranomaisten on tarvittaessa toimittava yhteistyössä keskenään ja muiden viranomaisten kanssa hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviään.
- HVA:n on ilmoitettava välittömästi palveluja valvovalle valvontaviranomaiselle palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet.
 - Ilmoitusvelvollisuus koskee niin yksityisiä kuin myös HVA:n toimintayksikössä havaittuja epäkohtia ja puutteita.
- Jos valvontaviranomainen saa valvontatoiminnassaan tiedon asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa, valvontaviranomaisen on vastaavasti ilmoitettava asiasta välittömästi HVA:ille, joille palveluntuottaja tuottaa palveluja.
- Lisäksi HVA:n ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat HVA:lle palveluja tuottavan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa.

Tiedonsaantioikeus (Sote-järjestämislain 49 §)

- Valvontaviranomaisella on **oikeus** maksutta ja salassapitosäännösten estämättä **saada**

HVA:lta, kunnalta sekä muilta viranomaisilta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, yksityiseltä palveluntuottajalta, terveydenhuollon ammattihenkilöltä, sosiaalihuollon ammattihenkilöltä, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta sekä apteekilta tämän lain mukaisten valvontatehtäviensä suorittamista varten välttämättömät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä, tuottamista tai toteuttamista sekä asiakasta koskevat tiedot.

Edellä tarkoitetuilla tahoilla on **oikeus** ilman valvontaviranomaisen pyyntöäkin salassapitosäännösten estämättä **ilmoittaa** sille seikasta, joka voi vaarantaa asiakas- tai potilasturvallisuutta tai 14 §:ssä yksityiselle palveluntuottajalle säädettyjen vaatimusten toteutumista.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot ja selvitykset voidaan luovuttaa valvontaviranomaisen pyynnöstä myös teknisen rajapinnan avulla. Ennen teknisen rajapinnan avaamista on varmistuttava tietojen asianmukaisesta suojaamisesta

Tarkastuskertomuksen lähettäminen sähköisesti aluehallintoviraston formulalomakkeella

- Hyvinvointialueiden tulee toimittaa **sosiaali- ja terveystalvontaviraston** laatimansa tarkastuskertomukset valvontaviranomaiselle (Järj.L. 44 §) ts. alueensa aluehallintovirastolle.
- Hyvinvointialue voi toimittaa **sekä omien palvelujensa, että hankkimiansa palvelujen valvonnasta laatimat tarkastuskertomukset** (tai vastaavat valvontaraportit) sähköisesti tähän tarkoitukseen laaditulla formulalomakkeella
 - **Formulalomake toimii tarkastuskertomuksen lähettämisen saatekirjeenä.** Lomakkeelle ilmoitetaan tarkastuksen kohde, päivämäärä ja tarkastustulos.
 - Tarkastuskertomuksen/valvontaraportin liitteitä kuten omavalvontasuunnitelmia, lääkehoitosuunnitelmia, henkilöstön tunti- ja vuorokelloja ym. ei lähetetä aluehallintovirastoon. Aluehallintovirasto pyytää lisäselvityksiä tarvittaessa
 - Formulalomakkeella EI toimiteta myöskään kuntien tai kuntayhtymien vuoden 2022 laatimia tarkastuskertomuksia eikä avien selvityspyynnöllä erikseen pyytämiä tarkastuskertomuksia tai vireillä olevien asioiden selvitysasiakirjoja.
 - Formulalomakkeella EI ilmoiteta Järj.L. 44 § mukaista asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavaa epäkohtailmoitusta valvontaviranomaiselle.
- **Hyvinvointialueet ovat saaneet käyttöönsä linkit, jotka avaavat sähköisen formulalomakkeen:**
 - [sosiaalihuollon palveluille oma lomake](#) ja [terveydenhuollon palveluille oma lomake](#).
 - Ruotsinkielinen lomake valitaan lomakkeen kielivalikosta.
 - Linkit lomakkeisiin ovat ns. piilotettuja ts. **ne eivät ole julkisesti saatavilla.**
- Tarkastuskertomukset ja muut valvontahavainnot/raportit on mahdollista toimittaa aluehallintovirastoon myös aluehallintoviraston kirjaamon sähköpostiin tai maapostilla.
- **Sähköinen formulalomake on käytössä vuoden 2023 tai niin kauan kuin Soteri mahdollistaa em. tietojen lähettämisen valvontaviranomaisille.**

Lisätietoa lomakkeen käytöstä leena.serpola-kaivo-oja@avi.fi

Valvontaa koskeva lainsäädäntö uudistuu 1.1.2024 lukien

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (HE 299/2022 vp), hyväksytty eduskunnassa 27.2.2023
 - Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen valvonnasta säädetään yhdessä laissa
 - Yksityisistä sosiaali- ja terveydenhuollosta annetut lait kumotaan ja palvelulainsäädännössä olevat valvontaa koskevat säännökset kumotaan
 - Kaikki palveluntuottajat rekisteröidään samaan palveluntuottajien rekisteriin (julkiset ja yksityiset)
 - Omavalvonnan vahvistaminen